

JESÚS POBRE EN EL SIGLO XVII

LA FUNDACIÓ D'ERMITATGE PEL PARE PERE.

Benissadeví no apareix en el còmput de població de Jerónimo Muñoz (1565-1572), ni en la relació de cases de cristians vells i nous de 1609, ni tampoc en la llista de població de València del 1646, Aixà doncs, no coneixem l'estat dels seus habitants com ho podem determinar, en canvi, en altres localitats de la Marina. L'historiador Roc Chabàs ens indica com Dénia estava en mig dels llocs de moriscs, i tant era Aixà, que en el temps de la seua expulsió, només Dénia, Xàbia i Murla eren habitades per cristians vells, i encara l'última tenia un raval de moriscs, els quals omplien els altres llocs del marquesat – a excepció de la població mixta d'Ondara- en el qual hi havia molts pocs cristians, i aquestes dels que anomenaven nous.

Les paraules de James Casey són contundents. La fi d'un País Valencià tradicional que havia sobreviscut des del segle XIV amb pocs canvis bàsics arribà el 22 de setembre de 1609. La crida del decret de Felip III que expulsava els moriscs d'aquesta part de la península creà un sollevament de dimensions colossals. Amb la marxa dels moriscs – “ l'acte més bàrbar en els annals de la humanitat”, com el qualificà Richelieu- el País Valencià perdía proa d'un terç de la seua mà d'obra. Sobretot, l'anell de muntanyes morisques des del cap de la Nau endins, cap al nord, fins a la serra d'Espadà, quedà buit.

Els pobles moriscs podien vantar-se de tenir unes 23.045 famílies el 1609; el 1646 havien estat repoblats per 8.344 famílies cristianes i per 13.044 en temps del cens del 1692. El marquès de Dénia va començar a repoblar els seus llocs deserts amb els seus vassalls cristians vells en iniciar-se les feines de l'any agrícola de 1610.

En l'àmbit de l'administració municipal, la pertinença a una mateixa entitat territorial i jurisdiccional quedava de manifest en els consells generals que se celebraven a la ciutat de Dénia, cap del marquesat i per ser la seua fortalesa defensa del territori; des dels temps de Jaume I la ciutat dianenca tenia dret a reunir els representants de tots els pobles del seu terme general o els seus senyors alfoncins i votar la imposició i repartiment de les peites i “tachas” que fossen necessàries per a la conservació i reparació dels murs, torres, etc., del seu castell.

Les reunions que el consell de la general contribució celebrava per triar una sèrie de comptables encarregats de la recaptació i administració de les percepcions esmentades, no eren regularment més d'una a l'any durant el mes de gener i les seues actes eren continuades en els llibre de Juraderia i Conselleria de Dénia. Es conserven en l'arxiu municipal les de l'any 1492 i 1495 i des de 1609 fins a 1704, falten alguns anys de finals de l'època foral. En la celebració d'aquest consell era suficient la citació formal perquè els seus acords fossen vàlids, encara que només acudiren el consell i jurats de Dénia.

Roc Chabàs aporta com a exemple un acta de l'any 1617, en la qual entre altres senyors són citats “Los señores de Benisa-de-vi”. En el 23 de gener de 1617, “fonch ajuntat consell de la general contribució de la ciutat y marquesat de Dénia en lo porche de la capella de Sant Roch (...) Alonso Sanchis, verguer dels dit jurats, al notari i escrivá del consell ell eser anat per tots los llochs del dit marquesat y haver citat als cavallers senyors del llochs, als que trobá presents en sos llochs personalment y a sos balles, y als que nols trobá ab ralles a les portes de les cases de aquells, y així mateix en les alqueries de Benisa-de-vi y Benitagell y als jurats de la vila de Xàbea personalment (...)

Entre els cavallers i batlles dels llocs del marquesat asseguts en el consell de la ciutat de Dénia estava “Joan Esteve, altre dels señores de Benisa-de-vi”. I continuant amb la mateixa acta consta, “E per los cavallers del marquesat fonch nomenat per manobrer Joan Esteve, altre dels señores de Benisa-de-vi”.

El cronista Marco Antonio Palau també reproduïx un acta del consell general de 1611 on se cita “Francesc Esteve altre dels senyors de Benisa de vi”.

Per la nostra part hem consultat diversos anys del llibre de Juraderia i Conselleria de la ciutat de Dénia a fi de conèixer quina persona representava Benissadeví en el consell de la general contribució entre 1660 i 1668, període de construcció de l'església creada pel franciscà Pere Esteve.

En 1654 fou nomenat “per manobrer Antoni Esteve altre dels senyors de Beniçadeví”.

En l'any 1655-1656 fou nomenat “per dispenser a Antoni Esteve altre dels senyors de l'alqueria de benisadeví”.

L'any 1657-1658 el representant era “Pere Gavilà antre dels senyors de Beniçadeví”.

En l'any 1659-1660, “y tornant a dit Concell digueren que havien elegit en manobrer per al present any a Anthoni Esteve altre dels senyors de Benisadeví”.

L'any 1660-1661, “que avien nomenat per dispenser Antoni Esteve altre dels senyors de Benicadeví”.

En l'any 1662-1663. “quedaren en nominar per dispenser a Bpte. Estarca”.

En l'any 1664-1665 apareix, “y per tachador y comptador a Pere Gavila altre dels senyors de Benicadevei nomenat tachador comptador”.

Roc Chabàs ofereix algunes dades sobre la fundació del santuari de Jesús Pobre. Les seues dades no coincideixen amb l'anàlisi que fan de l'edifici religiós Francisco Cots i Joseph A. Gisbert, però Chabàs explica que la forma de l'oratori era més modesta que l'actual.

Estant fra Pere Esteve en el seu retir del Montgó amb la imatge de Jesús Pobre, pensà erigir-li un santuari on estigués exposada al culte públic. Concebut el projecte, li'l proposà als habitants d'aquells contorns. Va a Dénia i treballa en la seua intenció, passa a l'altra part del Montgó, i per fi elegí el caseriu de Benissadeví per a construir la seua ermita. Entre 1660 i 1668 es construiria la nau de l'església, així com la portada i la torre. Amb posterioritat a la nau, cap a la dècada de 1680-1690, es realitzà la capella major, coberta de mitja toronja i en un estil completament diferent a la resta del temple.

Aleshores la imatge miraculosa de Jesús Pobre va ser col·locada en l'ermita. R. Chabàs adverteix que no pogué esbrinar amb certesa l'època en que principià una comunitat de franciscans a viure junt a l'ermita de Jesús Pobre, però el cert és que en temps del pare Mercader, l'any 1677, ja vivien alguns religiosos en l'habitació construïda pel mateix pare Pere. Pels documents consultats, Chabàs s'inclina a pensar que no s'hi van establir fins després de la mort del venerable Pere, romanent a Jesús Pobre fins a 1836, any dels decrets de Desamortització en què el convent fou alienat. Aquest edifici monàstic adossat a la nau de l'Epístola de l'església i organitzat al voltant d'un pati central quadrat marcat per un pou, es construiria segurament en la segona meitat del segle XVIII a expenses del benefactor en M. Pedro Juan/ Pla i Belda d'Agullent, com consta en un taulellet ceràmic molt estropejat.

El santuari de Jesús Pobre fou molt prompte cèlebre en els regnes hispànics. En el primer viatge del pare Pere a la cort donà a conèixer els seus designis als mateixos reis, no per sol·licitar les seues almoines sinó per inclinar-los a la devoció. De les grans quantitats que li oferí la reina na Isabel de Borbó, sols admeté Quatre mil reials per poder concloure l'obra. La mateixa reina va prendre sota el seu patronat una de les capelles. I el mateix féu la seua filla la

infanta na Maria Teresa (després reina de França) seguint el seu exemple la comtessa de Medellín, marquesa de los Velez i altres grans senyores de l'aristocràcia. Una condició els imposà a totes el religiós: que acceptava la seua protecció amb tal de no admetre ni rebre cap cosa que estigués en oposició amb el dictat de pobre que tenia l'ermita.

Després de molts treballs en edificar l'ermita a Pere Esteve li faltava que pogués en ella celebrar-se la missa. Ho va sol·licitar, doncs, de l'ordinari, i formalitzat l'oportú expedient, aconseguí que es digués la primera missa el dia 14 d'agost de 1650.

Amb l'objectiu, a més, que hi hagués culte a Jesús Pobre els dies festius va obtenir de la comtessa de Medellín una almoina de quinze mil tres-cents reials de capital, amb el rèdit del qual, és a dir, set-cents seixanta-cinc reials, es fundà dita missa a la seua devoció i volgué que estigués a càrrec dels religiosos del convent de Sant Antonio de Dénia. En la mateixa data es va fer el dipòsit en les arques d'aquesta ciutat.

El títol de Jesús Pobre fou des del principi molt venerat, particularment en aquest regne. Les religioses de Zaidia a València tenien en temps del pare Mercader un altar en el claustre amb aquesta invocació i allí cantaven tots els dies els goigs que va compondre fra Pere Esteve a Jesús Pobre, i anualment a més a més li celebraven solemne festa. En els pobles propers a l'ermita ha estat i és gran la seua devoció, molt particularment –assenyala Chabàs- entre els mariners de Dénia, que durant les tempestats marines invoquen a Jesús Pobre.

El dia 28 d'abril de 1658 es constituí en l'ermita de Benissadeví la confraria de Jesús Pobre, que fou definitivament aprovada per l'ordinari el 2 de maig d'aquell mateix any. Podien ser confiares tota classe de persones donant a la seua entrada trenta-tres diners, a honra i glòria dels trenta-tres anys de la vida de Jesucrist, i set diners tots els anys pels set vessaments de sang del Redemptor. Per a la festa principal s'assenyalà el dia tercer de Pasqua de l'Esperit Sant, i per a guanyar les indulgències les festivitats de la invenció de la Sta. Creu, Ascensió del Senyor, Sant Pere apòstol i Sta. Anna. Tot açò en virtut d'un breu del papa Innocenci X d'1 de desembre de 1653 segons un decret de l'ordinari de 14 de març de 1658.